

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Виолета Горчева

във връзка с конкурса за заемане

на академичната длъжност *професор по балетна педагогика*

направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, обявен в Държавен вестник, *брой 81 от 28.09.2021 г.*, към катедра МСИ при Вокален факултет на НМА "Проф. Панчо Владигеров"

Кандидат: доц. д-р Мария Илиева

Доц. д-р Мария Илиева се нарежда сред най-впечатляващите и забележителни представители на българското балетно изкуство. Името ѝ е синоним на високо майсторство, компетенция, професионализъм, качество.

Фина и изискана прима-балерина на Софийска опера, тя е творец с бляскави и емблематични сценични превъплъщения в над повече от 25 роли, придобили статут на класически за националната ни балетна летопис. Доц. Илиева е блестящ и доказан с постиженията и многобройните си награди балетен педагог, неуморим научен изследовател и откривател, вечно търсец новите посоки, красотата и съвършенството.

Всички тези качества извайват артистичния, художествен, научен и педагогически профил на доц. д-р Мария Илиева, безапелационно доказателство са за комплексността и всеобхватността на нейното дарование, за множеството ѝ равностойни и винаги на най-високо ниво, изявяващи се дарби и таланти, които ѝ отреждат най-високо място сред значимите творчески личности на съвременното българско изкуство, култура и академична среда.

Имала съм привилегията да творя на една сцена с доц. д-р Мария Илиева. Нейният плам и харизматичен темперамент, отговорност, акуратност и строгост, респектират, но и увличат всички като създават креативна атмосфера, запалват творческата искра и превръщат художествения акт в незабравимо пътуване към нови духовни измерения и траектории.

В конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по балетна педагогика-обявен от НМА „Проф. Панчо Владигеров“, доц. д-р Мария Илиева е единствен кандидат. Предоставеният набор от документи и материали е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и спецификата на конкурса. Справката покрива и надхвърля минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност професор по балетна педагогика в Област 8: Изкуства и отговаря на критериите за приносен характер, по смисъла в ППЗРАСРБ.

Доц. д-р Мария Илиева участва в конкурса с основен хабилитационен труд, който съдържа:

1. Творческа биография на кандидата;

2. Справка за приносите след заемане на академичната длъжност „доцент“ (2013), структурирана по съответните показатели:

I. Художественотворческа дейност включваща два спектакъла към които са изведени приносните моменти и е приложен съответния доказателствен материал.

II. Научна дейност съдържаща информация относно:

- 4 издадени книги;
- Цитирания;
- Статии и доклади.

III. Преподавателска дейност, която обхваща:

- Участие в изготвяне на учебни програми;

- Ръководство на магистри;
- Дейност със студенти.

3. Списък на цялостната художественотворческа, научна и педагогическа дейност на доц. д-р Мария Илиева за периода 2013-2021г.

1. Творческа биография на кандидата

Отразената в творческата биография на доц. д-р Мария Илиева подробна информация очертава впечатляващия обхват и значимостта на постигнатите от нея резултати в цялостната ѝ художественотворческа, научна и педагогическа дейност.

Още от 8-годишна възраст доцент Илиева свързва творческата си Съдба и житейски път с балетното изкуство когато постъпва в Балетното училище-София /1973 г./. Уникалните ѝ технически възможности и изящно артистично излъчване веднага са забелязани и с решение на преподавателския състав и специалист от Русия, е изпратена да учи в Петербург в световноизвестната Академия руского балета "А.Я.Ваганова". В периода 1974-1981 г. доц. д-р Илиева изучава класическия балет от първоизвора при ученичките на Ваганова - Мария Боярчикова, Людмила Белская, Ирина Трофимова, Фея Балабина. Именно в Петербург тя развива таланта си и получава тази класна и солидна теоретическа и практическа подготовка, които са в основата и определящи за по-нататъшното ѝ израстване, усъвършенстване и утвърждаване като класен и неконвенционален балетен творец.

Продължава обучението си в НМА където придобива бакалавърска степен през 1998г. по специалността Балетна педагогика и магистърска /1999 г./ по Балетна режисура.

Художественотворческата си дейност Мария Илиева започва през 1981 г. като изпълнител. Приета е след след конкурс в кордебалета на

Софийска опера, непосредствено след завършване на Балетното училище в Петербург. Още през първия сезон нейната ярка индивидуалност и блестяща техника са оценени като ѝ е възложена солова изява в "Дон Кихот" /вариацията от 3 действие - "червена пачка"/. През следващите 3 години неизменно танцува сола във всички балетни постановки на Софийска опера. За първата си главна роля на Маша от балета "Лешникотрошачката" е избрана лично от Юрий Григорович /директор на балета в Большой театър по това време/. От 1990 г. е назначена за примабалерина на Софийска опера. В богатия ѝ репертоар са 25 роли от почти всички балетни класически заглавия сред които сияят: "Ромео и Жулиета", "Лебедово езеро", "Жизел", "Силфида" и др. Доц. Илиева е гастролирала с огромен успех в над 15 държави по света самостоятелно и със Софийска опера. Сред тях се открояват: едномесечните турнета с "Лебедово езеро" и "Лешникотрошачката" в Австрия, Германия, Швейцария реализирани в последните години на 20 век.

Многобройни са участията ѝ през годините като балетен артист в престижни концертни програми, фестивали, поетични рецитали които я срещат с личности от всички жанрове на изкуството, обогатяват палитрата на нейните изяви и наслагват нови нюанси в творческите ѝ възприятия и търсения.

Годините 1994 и 1995 са крайъгълни за Мария Илиева. През 1994 паралелно с много активната си творческа дейност се посвещава и на педагогическата работа. Започва като балетен педагог в НУТИ. През 1995 г. е поканена да създаде студио по класически балет към Дома на културата "Средец", което през годините се трансформира в частната балетна школа "Маша Илиева". Творческият бранд балетна школа "Маша Илиева" има вече над 25 години славна традиция, продължава да създава настоящата и бъдещи поколения на българския балет.

Художественоестетическите провокации и търсения на доц. д-р Мария Илиева продължават и през 1999 г. когато създава трупата с непостоянен състав "Младият балет на България". Целта е за младите да се създадат благоприятни условия и да бъдат предоставени възможности за изява и творчество на младите балетни артисти.

През годините са ѝ поверени и нови отговорности и позиции в Софийска опера. В периода 2001-2003 е художествен ръководител на Националния балет-София, а от 2011 г. е назначена на отговорната и важна длъжност педагог-репетитор.

Като режисьор и сценарист е реализирала 12 спектакъла на голяма сцена в Софийска опера и 5 на малка сред които ярко се открояват и обогатяват с нови свежи идеи съвременното ни балетно изкуство: "Спящата красавица", "Снежната царица", "Ариел", "Каменното цвете", "Бал в гората", "Урок по барок" и др.

През годините доц. д-р Мария Илиева е участвала в над 130 представителни медийни изяви - по всички национални телевизии и радиа.

Академичната си дейност доц. д-р Мария Илиева започва през 1999 г. когато е поканена за преподавател в специалността Балетно изкуство и е назначена на половин щат. През 2007 г. защитава докторска дисертация на тема: "Аспекти на обучението по балет на деца от 3 до 7 години", а през 2013 г. е назначена на академичната длъжност доцент.

В настоящия момент доц. д-р Мария Илиева е на основен трудов договор в НМА "Проф. Панчо Владигеров", като успоредно продължава да ръководи вече повече от 25 години школата си "Маша Илиева, да се изявява много успешно като режисьор, и да бъде педагог-репетитор в Софийска опера.

2. Справка за приносите след заемане на академичната длъжност доцент през 2010 г.

Към художественотворческите приноси на доц. д-р Мария Илиева визирани в Група - В - т. 4 *реализиран авторски продукт*, осъществени след придобиване на академичната длъжност доцент и отразени в справката като хабилитационен труд са:

- **Режисура на балета „Спящата красавица“ муз. П. И. Чайковски - 12 ноември 2014 г. - Софийска опера.**

Постановката на класическото заглавие в авторския режисьорски прочит на доц. д-р Мария Илиева е *безспорно приосна* и може да се окачестви като завоевание за съвременния български балет. Новото и различното откриваме в тълкуването и интерпретацията на творбата. Отликите и промените в сравнение с оригиналната хореография на Петипа, доц. Илиева прави по отношение на: динамизирането и компресирането на спектакъла, дължината му от 3.30 минути е намалена на 2.15 като тези съкращения не се отразят и не нарушават целостта на сюжетната канава, фабулата, драматургичните линии и самото качество на постановката. Попадение са авторските находки на доц. Илиева в пролога - танц на придворните; танца на плетачките като преход между първо и второ действие; решението действията да протичат без антракт; ролята на феята Карабос да бъде поверена на жена, а не на мъж както е според канона; полонеза в 3 д. поставен като тържествено шествие; редуцираните танци на някои от приказните герои. Спектакълът се отличава със своята динамика, компактност, мащабност и стилни костюми. Може да се определи като зрелищна и пищна балетна суперпродукция със своите над 100 изпълнители на сцената - балетът на Софийска опера, деца от НУТИ и балетна школа "Маша Илиева" и като един от най-посещаваните, хитови спектакли в афиша на Софийска опера.

- **Режисура на спектакъла "От менуета до валса"**

Самият замисъл и реализация на този спектакъл показан за първи път на българска сцена и изграден изцяло върху исторически танци определя неговия *приносен характер*. Публичното му представяне е на 24 септември 2020 г. на сцената на НМА като част от програмата на Международния музикален фестивал "Софийски музикални седмици". Ще споделя личните си впечатления и адмирации за спектакъла. По един нетрадиционен начин, иновативно и атрактивно - с мултимедия, пищни костюми, музика звучаща на живо от старинни инструменти, танцуващи водещи, са представени както танците от различните исторически епохи, така и монографичния труд на доц Илиева - "Исторически танци". Много сполучливи и оригинални са някои от решенията на доц. д-р Мария Илиева. Музикалните фрагменти, изпълнени на живо - от барока до нашето съвремие рамкират органично вплетените танцови номера, а класни балетни артисти от Софийска опера, студенти от Вокален факултет специалности - балетна педагогика, класическо пеене, и възпитаници от школата "Маша Илиева" са изпълнители на популярните и не дотолкова - Сарабанда, Пасамецо, Буре, Турдион, Куранта, Менует, Гавот. Лично за мен, спектакълът е забележителен и с това, че много успешно и креативно съчетава високото естетическо и художествено ниво, теоретичното познание и практическата му визуализация, има висока образователна и възпитателна стойност. Не случайно е посрещнат изключително топло и радушно от публиката и широко отразен в медийното пространство.

Обобщавайки приемам и определям като хабилитационен труд с висока приносна стойност художественотворческата дейност на доц. д-р Мария Илиева чрез визираните в Група - В - т.4 реализиран авторски продукт - два спектакъла. Режисурата на доц. д-р Илиева е много

представителна, с висока художествена стойност и е постижение за съвременното ни балетно изкуство.

В същия контекст ще открия и 5-те спектакъла представени в **Група - Г - т. 12** /извън 2-та в конкурса като хабилизационен труд/, както и другите два, съответно в **т. 13 и т.14**. И в тях доц. д-р Мария Илиева демонстрира ярката си творческа инвенция и вечно търсещ дух, достига до нови естетически висоти и художествени завоевания.

II. Научна дейност

Неотменна част от дейността на доц. д-р Мария Илиева заемат нейните научни разработки, които я нареждат сред малцината пишещи съвременни български балетни творци-изследователи. Нейните 4 издадени до момента книги с теоретико-приложен характер, са авторитенти и с много висока научна стойност. Разработките запълват неизследвана ниша в българското научно изследователско поле, носители са на ценна професионална информация, съдържат важни методологически принципи и насоки. В този смисъл, извън основния хабилизационен труд ще акцентирам върху включените в **Група - Г**:

- Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд *"Аспекти на практическото обучение по балет на деца между 3 и 7 години"*; /2009 г./

Трудът е със сериозен принос по тази неизследвана до момента в българската научна мисъл материя, касаеща обучението по балет при децата от предучилищна възраст. Разработката е поднесена под формата на наръчник за балетния педагог и има за цел комплексното изграждане на малките балетисти в творчески, естетически и морален аспект.

- *"Исторически танци"* /2019 г./;

"Исторически танци" е първият монографичен труд в българската научна мисъл, който изследва и анализира зараждането, генезиса,

художествената и естетическа концепция, стилистика и лексиката на този толкова красив, строго специфичен и неустойимо притегателен дял от танцовото изкуство. Книгата е със сериозен принос в областта на балета както в теоретичен, така и в практически план, поднася уникална и ценна информация в исторически, социологически, естетически аспект, за първи път дефинира жанровите параметри и проявления на историческите танци, тяхната експресия, изразност и каноничен танцов модел. Особено ценни са описаните уроци, разпределени в тригодишното обучение, както и танците за поетапно усвояване. Поднесената информация и конкретните практически насоки, безспорно ще благоприятстват и ще гарантират по един категоричен начин теоретичната подготовка, а в проекция и творческото самочувствие на всички творци с отношение и афинитет към танцовото изкуство и по специално към историческите танци. От тази гледна точка монографията е чудесно учебно помагало-наръчник както за действащи балетисти, хореографи, режисьори, театрални и оперни артисти, студенти, така и за всички ценители на балетното изкуство за които историческият танц е мисия, носи им възхита и трепетно дихание.

- Статиите и докладите /4 на брой/ публикувани в представителни специализирани издания, изследващи проблемни зони в сферата на балетното изкуство;
- Ще отбележа цитиранията на доц. д-р Мария Илиева в престижни монографии отразени в **Група - Д т.17**

Публикуваните монографии, статии и доклади, плод на ползотворните натрупвания, знания и умения, придобити от доц. д-р М. Илиева през годините като балетен изпълнител, но най-вече дължащи се на опита ѝ като преподавател в НМА "Проф. Панчо Владигеров" и вече повече от 25 години и ръководител на балетна школа "Маша Илиева"

обогатяват и разширяват обхвата на българската теоретико-практическа научна мисъл и са с висока научна стойност.

Извън тези художественотворчески прояви и научни разработки през последните 10 години доц. д-р Мария Илиева е организираща и участвала в десетки национални и международни семинари, уъркшопове, конкурси у нас и в чужбина. От 2020 година провежда онлайн семинари на студенти от Турция, Италия и Швейцария по обучение по класически балет на професионално и непрофесионално ниво по метода „Ваганова“. Участва в националния образователен проект на „SHORT cut Academy“ със заснет видеоурок по класически балет, предоставен на над 200 училища в България. Ръководител е на множество майсторски класове и водещ преподавател в Международни майсторски балетни академии. Постоянен член е и председател на жури в международни и национални балетни конкурси. От 2004 г. е член на Международния съюз по танц – SID към UNESCO.

Всички тези дейности са отразени в съответните показатели на **Група - Е** и са убедително доказателство за приносния характер на цялостната художественотворческа и научна дейност на доц. д-р Мария Илиева.

II. Преподавателска дейност

Дългогодишната педагогическа практика на доц. д-р Мария Илиева, бих определила като изключително гравивна, ползотворна и ценна за учебната дейност на НМА и най-вече за Вокален факултет.

Ще акцентирам и върху факта, че успоредно с преподавателската си дейност, доц. д-р Мария Илиева участва като автор в изготвянето на учебни програми по дисциплините Исторически танци, Балетен репертоар за специалностите Балетна педагогика и Балетна режисура /бакалавърска и магистърска степен/, а също така и по Сценично движение и Исторически

танци за специалностите Класическо пеене и Поп и джаз пеене /бакалавърска степен/.

Като обща характеристика и *принос* - безспорна заслуга на доц. д-р Илиева, бих извела съобразяването на всички тези програми със строгата специфика на всяка една от специалностите, вписването им в изискванията и динамиката на непрекъснато променящата се академична среда и ситуация.

Доц. Илиева е и научен ръководител на бакалаври и магистри, рецензира магистърски тези, неуморно и активно работи със студентите от специалностите Балетна педагогика и режисура, Класическо пеене, Поп и джаз изкуство. Нейни възпитаници са премиер-артисти и балетисти както в България, така и по европейските и световни сцени. За високите си и блестящи постижения нейни ученици са удостоени с над 300 награди от престижни международни и национални балетни конкурси.

Базирайки се на всичко казано дотук, и рекапитулирайки приноса на доц. д-р Мария Илиева в художественотворческата ѝ режисьорска практика, на качеството и нивото на нейните научни разработки, както и на високите постижения в педагогическата ѝ дейност, давам убедително своята **положителна оценка** за нейната кандидатура и препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да предложат на Факултетния съвет на Вокален факултет към НМА доц. д-р Мария Илиева да бъде назначена на академичната длъжност професор по балетна режисура.

10.01.2022 г.

проф. д-р Виолета Горчева

